

Évközi 8. vasárnap

Oz 2,16b.17b.21-22

Nem Baálok

Ezért majd magamhoz édesgetem, kiviszem a pusztába, s a szívére beszélek. Visszaadom neki szőlőskertjeit, Ákor völgyét, mint reménye csillagát, hogy úgy válaszoljon, mint ifjúsága napjaiban, mint akkor, amikor feljött Egyiptom földjéről. Azon a napon – mondja az Úr – így szólít majd engem: „Férjem!” És nem mondja nekem: „Baáloom!” Nem hagyom, hogy a Baálok nevét ajkára vegye, ne is emlékezzék többé a neviükre. Azon a napon a kedvéért szövetséget kötök a mező vadjával, a magasban szárnyaló és a földön csúszó állatokkal; eltüntetem az országból az íjat, a kardot, a háborút, és zavartalan nyugalmat biztosítok nekik. Eljegyezek magamnak örökre, eljegyezek igazsággal, törvénnyel, jósággal és szeretettel. Eljegyezek hűséggel, hogy megismerd az Urat.

Szíriában és Palesztinában sok helyi istenséget neveztek Baálnak. Ezekről azt tartották, hogy fűben, fában, forrásokban vagy a hegy tetején laknak. Maga a Baál szó csak „ur”-at jelent. Vagyis az elképzelés közel áll a természeti erők istenítéséhez. (Bir 6,25; 1Kir16,31 stb.). Szíriában az ég ura is Baál volt, névrokon a babiloni Béllel, akit később Marduknak is neveztek. Ennek szent állata a bika volt, és mivel a Baál férfi jellegű Isten mellett megjelent az Asera női típusú istenség, ezért a termékenység kultuszok is kapcsolódtak hozzá. Kánaánban a Baál nevet egy ideig Jahvera is vonatkoztatták, de a vallásfejlődés előrehaladtával ezt tiltották, és a személynevekben a Baál tagokat „Adoni” nevekre cserélték, a kánaáni kultuszoktól való elkülönülés jeleként.

A vallás fejlődési folyamat egy-egy állomását tükrözi az elnevezések változása. Az istenséghez a bizonyos természeti erők és azok kultusza kötötte az embereket és nem bensőséges kapcsolat. A Jahve-kultuszt favorizáló prófétai mozgalom sokat tett a Baál-kultusz megszüntetése ellen. Ők voltak, akik a szövetség istenének vallását a többségi társadalomra is átvitték. Sok mindent neveztek kultusznak, de a zsidó vallás legtisztább része mindig is óvakodott Keleten elterjedt szexuális jellegű kicsapongásokhoz kapcsolódó kultuszoktól, és egyben attól is, hogy az Istennek, Jahvenak valamilyen szexuális jelleget tulajdonítson. Ez a törekvés egyedülálló a keleti vallások körében, és a választott nép egyik kiemelkedő vallási teljesítménye.

Amikor a Bibliáról vallási közegben beszélünk, akkor szeretjük annak fontosságát hangsúlyozni, és az isteni közlés iratait kinyilatkoztatott írásoknak tartani. Ez így is van, de ezek egyben emberi írások, amelyben az Istent megértő ember egyre világosabban fejezi meglátásait az Istenről. Ilyen vallásfejlődési folyamatot is felfedezhetünk a kinyilatkoztatott írásokban. Ezt a jelenséget figyelhetjük meg különösen a Baál, a Jahve kérdésben, valamint az áldozat, kultusz és parancsorientált vallásosság és a spirituális, bensőséges vallásosság fejlődésében.

A jelen szövegben a 18. vers „férjem” kifejezése kifejezetten ezt a szoros szellemi-lelki kapcsolatot akarja a félelemre és kultuszra épülő kapcsolat helyett előtérbe állítani. Nem véletlen, hogy a későbbiekben a „jegyes” vagy a „hűtlenség” szavak és még számos más kifejezés akár a szerelem is, az Isten és ember kapcsolatának egyre elmélyülő szellemi jellegét hangsúlyozta.

Az egyéni vallásosság fejlődésében sokan átmennek ezeken a fejlődési fázisokon. Nagyon sokan a vallásilag vagy lelkileg képzetlen emberek az Istennel való kapcsolatot misztikus és mágikus erők, erőterek vonzásában és taszításában élik meg. Vannak, akik bizonyos vallási és nem vallási rítusokban, sok esetben babonás formákban élik ki a vallásosságukat. A legutóbbi kulturális trendek a nemek közötti harcot állítják a jóléti társadalmi konfliktusok középpontjába. Nyilvánvaló, hogy a nőiséget vagy a maszkulinitást istenítik vagy démonizálják. Ennek a kapcsolatnak tulajdonítanak kultikus jelleget. Az igazi vallási spiritualitás azonban ezeket a jelenségeket és ezeket a konfliktusokat jóval meghaladja. Ezért a vallásos emberek köre nemcsak viselkedésben, hanem érzésvilágban, fantáziavilágban is jelentősen elkülönül a nem vallásosaktól, vagy a bizonyos szinten megrekedt kultuszok gyakorlótól. Néha a vallástörténeti fázisokat megismétli az egyéni lelki fejlődés története. Talán ezért is érdemes reflektálni a régi szövegekre.